

ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

11.00 часова / Међународна селекција „Кругови“
Округли сто: Ајхман у Јерусалиму

18.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“

ДАНИ КЊИГЕ

Издања Стеријиног позорја (2)

„СЦЕНА“, часопис за позоришну уметност, бр. 3/2020.

Говоре: Милош Латиновић, главни уредник; Александар Милосављевић, члан уредништва

СРПСКА ДРАМСКА БАШТИНА НА МАРГИНАМА СЦЕНЕ, зборник радова

Говоре: Снежана Савкић, уредница и Милена Кулић, учесница у пројекту

Модератор: Александар Милосављевић

20.00 часова / СНП, Камерна сцена
 Програм „Друга сцена“

ПОВРАТАК

Српско народно позориште Нови Сад

Редитељ: ДЕЈВИД ГЛАС

Улоге

АЛИСА ЛАЦКО
 АЛЕКСАНДРА ПЕЈИЋ
 ГРИГОРИЈЕ ЈАКИШИЋ
 ЕНА ЕТИНА ГУЦУНСКИ
 ИСИДОРА ВЛЧЕК
 ТАТЈАНА МАТЕША
 УРОШ МЛАДЕНОВИЋ
 ОЛГА ПЕРОВИЋ

21.30 часова / СНП (више локација)
 Пратећи програм

ЛОУНЛИ ПЛЕНЕТ (LONELY PLANET)

– туристичка тура кроз дис(у)топију

Концепт, текст и извођење

МАЈА ПЕЛЕВИЋ
 ДИМИТРИЈЕ КОКАНОВ
 ОЛГА ДИМИТРИЈЕВИЋ
 ТАЊА ШЉИВАР
 ИГОР КОРУГА

Представа траје 1 сат и 20 минута

Програм „Друга сцена“
ПОВРАТАК

ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА

ПОВРАТАК, режија Дејвид Глас, Српско народно позориште Нови Сад

У сарадњи са осам глумица и глумаца, Дејвид Глас испитује утицај насиља, нарочито колективне насилне прошлости, на живот потоњих генерација. Узимајући трауму и заоставштину као темељ овог приказа, ансамбл даје чисто визуелно, инвентивно остварење које обрађује сијасет узрока и последица појединачне и колективне агресије. Како је ова представа настала у двогодишњем процесу заједничког рада, она није некакав једноставно имплементиран концепт, већ пажљиви приказ дубоко утемељеног духа прошлости и садашњости.

Ивона Јањић

РЕЖИЈА

Дејвид Глас

Соло извођач, добитник међународних награда, позоришни редитељ, професор и креативни мислилац. Један је од оснивача физичког, визуелног и примењеног театра. Стекао је образовање у Лекоковој школи физичког театра, где су са њим студирали Етјен Декро, Гротовски, Алвин Ајли, Мајк Алфредс, Ед Берман, Питер Брук, Мастер Лим и Августо Боал. Он је водећи међународни позоришни инструктор, подучавао је и утицао на три генерације позоришних стваралаца у 73 земље, међу којима су Сајмон Мекбурни (позориште Complicité), Ема Томпсон (глумица), Амит Лехав (позориште Гек), Хејли Кармајкл и Пол Хантер (позориште Told by An Idiot), Лојд Њусон (DV8), Лијам Стил (редитељ физичког позоришта), Стивен Далдри (представа *Били Елиот*), Тина Елен Ли (Опера Циркус), Џим Чим Хои (Позоришна трупа Хонг Конг), Тим Морис (*Рајни коњ*). Утицао је на извођаче као што су Катрин Хантер, Ен Мари-Даф, Сара Периш и Гонг Ли. Дејвид Глас је увек био пионир, дефинишућа сила светског позоришта. Радио је у више од 70 земаља.

Основао је Ансамбл Дејвида Гласа 1990. и са њим је наступао у 32 земље, а представом по роману *Gormenghast* Мервина Пика добио је награду за најбољу режију Theatrical Management Association 1993.

О ПРЕДСТАВИ

Изведба је настала у сарадњи Српског народног позоришта и ансамбла Дејвида Гласа (Велика Британија). Окупила је неколико самосталних уметника који су кроз двогодишњи процес уобличили овај приказ.

Кроз вишедневне интензивне радионице уметници су се бавили истраживањем величанствене могуће и немогуће будућности младих људи. Ова представа означава завршетак првог дела истраживања које ће у већем обиму бити настављено током наредне године.

Представа на поетичан начин истражује трауму и опоравак после трагичног догађаја на једном острву. Начин на који насиље утиче на наше умове и срца представљено је из угла жртава али и њихових породица. Веома снажна, истовремено и застрашујућа представа.

(Са сајта Српског народног позоришта, 1. 11. 2019)

Измислити физички театар

Физички и визуелни театар су у средишту пажње савременог театра. Захтеви савременог физичког театра траже развијене вештине измишљања и разумевања. Адекватно знање физичког и визуелног театра су база динамичког физичког театра, а са тим ресурсима и алатима, радионица Дејвида Гласа помоћи ће учесницима да оду корак даље, да открију, обогате и разјасне елементе измишљања. Пошто се свуда у свету сматра иноватором у овом типу театра, Дејвид је најадекватнија особа да повеже елементе измишљеног са елементима визуелног и физичког театра. Дејвидов приступ подучавању је провокативан, разигран, изазован и строг.

Шта је физички театар?

Физички театар има корене у процесу унутрашње потраге глумца, користи импровизацију и вежбе да би се разбудила инстинктивна физичка реакција на подстицај који не садржи логичке оквире. Ради се о „Сада и Овде“, и премда изведбе често садрже говор, оне одлазе даље од реалистичког типа позоришта. Нарација обично није линеарна, већ променљива. Тело је основни алат израза.

Пратећи програм
ЛОУНЛИ ПЛЕНЕТ

О ПРЕДСТАВИ

Лоунли ѿленет је представа имерзивног карактера, која се изводи у отвореним и затвореним просторима, око зграде позоришта и у њој, намерним избегавањем класичног сценског простора, односно саме сцене. Кроз колажну структуру пет ауторских и извођачких гласова, који се међусобно преплићу и прожимају, уметници воде прописно дистанцирану публику на туристичку туру кроз обе стране новчића утопије и дистопије наше (позоришне) свакодневице.

Почетак ове године обележила је епидемија вируса корона. Она је глобални феномен, па су таква и питања и несигурности које се везују уз њу. Наши заједнички јавни и дељени простори, међу њима и позоришта, постали су места затворености и страха, и ниједан није остао поштеђен. Корона је показала и да је могуће да цео свет и систем само стану, али да је механизам самоодржања савременог капитализма јачи и од такве паузе. Дане проводимо у мешавини осећања страха, апатије, цинизма, еуфорије, физичких активности, пролазећи кроз непрестане емоционалне ролеркостере. Како ми, тако и свет – свет као да се клацка између рестаурације поретка у неком бруталнијем облику – фашистичкој дистопији, и ревитализације социјалистичких идеја о дељењу ресурса, јаком јавном сектору и солидарности – социјалистичкој реалности – утопији.

Позоришта су почетком епидемије прва затворила врата, с обзиром на немогућност окупљања већег броја људи у јавном простору. Опет, тзв. социјално дистанцирање не би требало нити би смело да значи укидање јавне сфере, као ни пракси извођења. Ако смо као уметници и пре морали да размишљамо тржишно и нудимо се на тржишту рада константно смишљајући нове пројекте, са короном је и наша прекарна позиција појачана. Аутори су свесни ироније инхерентне овом пројекту и покушаће да је преобразе у њену супротност – аутентично нецинично политичко промишљање будућности. Свет је и пре епидемије био неправедан, рањен и неподношљив. Епидемија вируса повећава видљивост корпуса савремених неједнакости које живимо, а нашу машту бурно провоцира да оперише између замишљања бољег света и мрака будућности коју испуњавају глад, надзирање и страх.

Кроз пет ауторских гласова покушаћемо да проведемо публику кроз пејзаже и путеве тих трансформисаних будућности које нас очекују. *Лоунли ѿленет* представља слалом кроз могуће утопије и дистопије наших градова и наших интимности и фокусира се на неколико питања: Како користимо јавни простор да преобратимо наша индивидуална питања и потребе у друштвена? Како промишљамо о свету пре и после претње која је дошла да остане, у различитим, још опаснијим облицима? Како

спроводимо најелементарније интеракције са другим људима, предметима, бићима док смо у позицији апсолутне неизвесности о томе какав нас све живот чека сутра? Ова представа рефлектује на свет прве половине 2020. године, док истовремено покушава да промишља форме театра које се могу одвијати и упркос вирусу, а последично томе, и потенцијалне форме заједништва у јавном простору будућности.

ЕКС ЛИБРИС

Кажу да страх осећамо када је будућност неизвесна.

Долази претња која ће да остане.

Нешто је лоше.

Али то не можемо да видимо.

Осећамо губитак сигурности.

Осећамо физички бол.

Ум ради брзо.

Указује нам слике.

Одводи нас у будућност да видимо најгоре сценарије.

Све више смо забринуте и уплашене јер не знамо који ће се делови света неповратно изгубити или преобликовати у нешто друго, ново.

Изолација и усамљеност утичу на склоп мозга и повећавају нам рањивост на болести, тригерујући висок крвни притисак, убрзане откуцаје срца, стрес, упале, и престанак лучења окситоцина - хормона додира и загрљаја.

Мозак развија ограничену пропустљивост у решавању проблема и регулисању емоција када није у присуству других људи.

Ја више не верујем свом мозгу.

А ви свом?

(*Лоунли ѿленет*)

АУТОРИ

ИГОР КОРУГА ради као самостални кореограф, извођач, педагог и драматург у области савременог плеса и перформанса. Члан организације Станица Сервис за савремени плес, Удружења балетских уметника Србије и регионалне мреже Nomad Dance Academy. Аутор више плесних представа у Битеф театру: *Нема наге* (2017), *Само моје* (2016), *На Траци* (2014), *Expose* (2013) итд. Уз ауторске пројекте, сарађивао је као кореограф и плесни драматург са многим уметницима: Маја Пелевић, Олга Димитријевић, Владимир Алексић, Исидора Станишић, Ђурђа Тешић, Тања Мандић Ригонат, Исидора Гонцић, Соња Преград... Добитник награда 43. фестивала Инфант, 19. Фестивала кореографских минијатура, као и Европске асоцијације за образовање одраслих и Националне организације за ретке болести (НОРБС) за изузетан допринос у унапређивању положаја особа са ретким болестима кроз уметнички рад.

ДИМИТРИЈЕ КОКАНОВ је драматург, драмски писац и сценариста. Ради као стални драматург Позоришта Атеље 212 у Београду. Добитник Михизове награде за драмско стваралаштво, те победник конкурса „Зоран Радмиловић“ и „Слободан Стојановић“ за оригинални драмски текст. До сад је као драматург сарађивао на више од 30 позоришних представа. Аутор је неколико драматизација класичних прозних дела. Комади су му извођени у позоришту, на радију и као јавна читања. Сарађује са различитим позоришним институцијама и ауторима са независне сцене у земљи и региону. Сценариста је више кратких филмова који су имали запажен међународни фестивалски живот, косценариста и скрипт доктор на ТВ серијама.

ОЛГА ДИМИТРИЈЕВИЋ је рођена 1984. у Београду, СФРЈ. Дипломирала на Факултету драмских уметности у Београду, одбранила мастер тезу на одсеку родних студија Централно-европског универзитета у Будимпешти „Тело народне певачице: конструкције националних идентитета у Србији после 2000. године“. Написала драме *Моја ти*, *Народна драма*, *Радници умиру љевајући*, *Ја често сањам револуцију...* Ауторка представа *Црвена љубав* по роману Александре Колонтај, *Слобода је најскупиља калиталистичка реч* (са Мајом Пелевић) и *Лејла Брена процекит* (са Владимиром Алексићем). Добитница награде Стеријиног позорја, Михизове награде за драмско стваралаштво, Хартефакт фонда и награде „Анђелка Милић“ за уметнички рад који промовише родну

равноправност. Учествовала на изложбама Ајнхајтклуб у Фрајраум галерији (Museumquartier, Беч, 2016), Risk Change (Музеј модерне и савремене уметности, Ријека, 2019). Коуредница књиге *Међу нама – неиспричане приче теј и лезбејских животиња*. Често сања револуцију.

ТАЊА ШЉИВАР је драмска списатељица рођена у Бањалуци, СФРЈ, 1988. Завршила основне и мастер студије драматургије на Факултету драмских уметности у Београду, као и мастер студије из примењених позоришних уметности у Гисену, Немачка. Ауторка је шест целовечерњих драма, као и више кратких изведбених текстова који су објављени, сценски читани и изведени у професионалним позориштима у Босни и Херцеговини (БНП Зеница), Хрватској, Србији (Народно позориште Ужице, Атеље 212 Београд), Албанији, Шпанији, Пољској, Аустрији, Финској, Словачкој и Немачкој (Deutsches Theater Berlin, Schauspiel Stuttgart, Theater Dortmund, Theater Paderborn). Пише и филмске сценарије (*Келџи*, *Од суџра љочињем га*, *Нешићо слајко*), кратке приче, радио-драме, театролошке текстове и текстове за пројекте у визуелним уметностима, и покушава да схвати која је улога текста у сваком од поменутих медија. За драмско писање освојила је све релевантне награде у Босни и Херцеговини и Србији, између осталог и Стеријину награду, а у Аустрији је била номинирана за *Retzhoferdramapreis*. Била је гошћа књижевних резиденција IHAG у Грацу, *Museums Quartier 21* и *КултурКонтакт* у Бечу, *Prishtina has no river* у Приштини, и *Reading Balkans* у Сплиту. Током 2019. радила је као директорка Дrame у Народном позоришту у Београду.

МАЈА ПЕЛЕВИЋ је рођена 1981. Дипломирала драматургију на Факултету драмских уметности у Београду и докторирала на одсеку за теорију уметности и медија на Универзитету у Београду. Дrame су јој преведене на многе светске језике и игране у земљи и иностранству. Од 2012. бави се и режијом и ауторским пројектима. Са Миланом Марковићем је 2012. урадила представу *Они живе*, када су се уклонили у седам политичких партија, а 2016. са Олгом Димитријевић представу *Слобода је најскупиља калиталистичка реч* која је инспирисана путовањем у Северну Кореју. Добитница је многих значајних награда међу којима „Борислав Михајловић Михиз“ за драмско стваралаштво (2006) и Стеријина награда за најбољи савремени драмски текст *Поморанџина кора* (2010). Заједно са Срећком Хорватом покренула је Филозофски театар у Београду.

ИНТЕРВЈУ

Ведран Живолић

глумац у представи *Ајхман у Јерусалиму*

Посб нам је да направимо крила, неки капутић храбрости

Људи су спремни на велика дела. Треба их се бојати. Аушвиц је сведок томе.

Људи су спремни на велика дела. Јернеј Лоренци и екипа Загребачког казалишта младих сведок су томе. И њихов *Ајхман у Јерусалиму*.

Људи су спремни да током и овакве представе, дрндају по телефону.

Људи су спремни да осете и стојећим овацијама поздраве ово изузетно уметничко и људско дело.

Неки су после представе занемели у сузама, хтели што пре кући, али то се уредници Билтена никако не би допало, зато је уместо ћутања морао да падне овај интервју. Пливао је у сузама. Обостраним. Не зна човек ни шта да пита, јер све је у представи речено...

Ведран Живолић један је од изузетних глумаца ЗКМ-а који игра у представи *Ајхман у Јерусалиму*. Глумац кога је српска публика упамтила по представама *Мој син само мало сјорије хода*, *Гаража*, *Хинкеман*, у синоћној представи изговорио је један од најпотреснијих монолога који се могу изговорити на сцени – онај о путу ка смрти...

• Тежак рад, врло тежак процес, инспиративан и опомињући. Увек имамо проблем кад дуго не играмо ову представу – догодило се да је због ове ситуације нисмо играли од јуна. Данас смо имали пробу и присетили се кроз шта све морамо проћи, шта све следи у том низу ужасних догађаја које показујемо и приказујемо, на које подсећамо. И сваки пут је то велика мука, али ову представу схватамо као нашу одговорност, дужност да се бавимо том битном темом, врло потребном, посебно за ово поднебље и ово друштво.

Страшни, дуготрајни монолози који изговарају леги крв у жилама и нешто је најпогрешније што се могао чути, не само на овом Позорју већ дуго на тој сцени... Тај људи ка смрти страшно је сведочанство о суровости, перверзији зла оличеној у баналном, оном обичном, које се на крилима хијене у човеку разлије светом сваких 50 година у најнеочекиванијем суровом облику. Учили смо у школи о раз-

ним начинима мучења, понижења – људски дух је у томе био засирајуће машиновиш. У предстви је реконструисано како је људским џејелом јосијана залеђена сјаза да се нацисти не би оклизнули, или још суровије, да се не би оклизнули лојораши... А сјазе су биле дуге...

• Пробе, пробе, пробе, са целом сјајном екипом људи, поготово са редитељем какав је Јернеј Лоренци. Феноменалан човек и редитељ који улаже велико поверење у глумца ширећи крила његове слободе. И тај монолози је произашао из много проба, много суза, много бола, из домаћих задатака које смо добијали током рада. Гледали смо много документарних филмова, поготово филм Клода Ланцмана *Шоа*. Требало је имати доста снаге и желуца да се одгледа тај филм. Сви негде знамо шта се догађало с Јеврејима у Другом светском рату, учили смо, па заборавили, дође ти живот, други, твоји лични, мали или велики проблеми и заборавиш на то, али кад се то одгледа у тих девет сати, интензивно и у континуитету, сломиш се, престрашно је. Схватили смо то као наш задатак, да реконструисамо пут злочина, све његове фазе, мисли, да то представимо и кроз различите позоришне начине и сви се подсетимо на то. Важно је да ту причу публика чује на другачији начин, кад се инсистира на чињеницама.

У јублици је вечерас био мук. Верујем да је увек иако, јер у позоришту иако у главном иде неки присвојан свети. Шта мислиш, да ли некад у јублици буду и они којима позориште баш жели да ујути, ево баш овакву јоруку, баш

Фото: Б. Лучић

ову врсту ујозорења? Неки несрећни десничар, неко ко не верује у што страдање људи, ко позива на нова страдања? Дође ли ионака неко на неку представу да чује и друтачије мишљење?

- Има таквих, верујем. Али мислим да то није светоназорски проблем. На овакве ствари нико не може да остане безосећајан и имун. После премијере било је неких коментара, у неким критикама и питање зашто све то изводимо кад се све то може погледати на интернету? Па баш зато што људи немају времена, овде су сели, пристали да чују, и ми смо им испричали причу коју можда никад нису чули, а можда и имају неку најличнију у својој породици, сличну некој од оних које су стале у нашу представу, сличну некој личној коју су испричали неки до нас на сцени.

Живимо у времену у којем је зло врло видљиво, свако мало изрони, и некад човек има ушисак да мора бити оно дејте што у циркусу пластичним чекићем лупа по жабама које у крајкокрајним интервалима брзо израњају из машине након убацивања новчића у њу. Неко не види да ће жабе излећу, друге баш брија, шрећи лупају, лупају по њима, па се чекић сломи, остјану без њеја, а жабе искачу ли, искачу... Родитељ сје, човек мора да се боји таквих ствари, где ће зло изронити...

- Мораш се бојати. Ниси довољно паметан како себе и своју породицу, своје најближе, драге људе, све људе, да заштитиш од тог зла, од лудака. Како направити крила или капутић храбрости с којим ће се кренути у живот. То још увек учим. Сигурно је само да се против тог зла које вреба на сваком углу треба борити заједништвом и истином. Зато је Ајман у Јерусалиму важан, јер руши баријере припадности, националности. Он даље иде.

Ако дуго заједно раде, љумци знају једни о другима досја, некад је баш та врста исповедања потребна за рад на неким представам. И ваше колеге и ви испричали сје неке сасвим личне приче које су тачно укомпоноване у тему представе. Јесте ли о колегама из ЗКМ-а, из тих њихових личних вињета, чули о њима нешто што пре нисте знали?

- Јесмо, неке ствари о којима никад нисмо причали, не стижемо, и то откривање је било лепо, ослобађајуће. Тренутак разоткривања је увек неко приближавање, нека могућност за љубав. Разговарали смо током рада на представи да ли је потребно да се толико разголитимо, оголимо, колико је то битно и важно, а онда смо се договорили да не можемо причати о страшним људима, оголити оно које је дошло и похарало Европу уништивши шест милиона људи само зато што су припадали другој вери, а да се не оголимо и ми сами. У нашем поднебљу, не мислим само на Хрватску, већ у целом овом простору бивше Југославије и средње Европе, свако је у породици имао неког ко је био партизан и неког ко је био на другој страни – усташа или четника. То су такве приче, које су, на крају крајева, иза нас, али о томе треба говорити баш зато да се не понове зло и мржња само зато што је неко друге вере, другог начина размишљања. Доста је било, стварно.

Једино у позоришту постоји време, издвојено, наменско, циљано, које може да заустави реално време, наш хи-

стерични животи, и да пред нас разотре овакву тему, све дејале, документаристички, таксаивно, љомно, да нас усјори и убаца у друти мог. То исто време, његов недостајак, често нам је и изговор да не кажемо да су неке ствари недоуштивне, недостајне, неистичне.

- Позоришни језик, представа је управо начин да се време „заустави“, да нам се покаже слика нас самих, јер човек увек боље види кад изађе из неке ситуације, удаљи се, може да је осмотри, погледа са стране, кад се дистанцира, све је онда јасније. Томе позориште и служи. То му је примарна вредносна потреба. Да оголи ствари, да говори са некаквом јасноћом. Али све оно што кажете треба да долази из саме личности, особности, из породице, а кад бисмо били неко здравије друштво, онда бисмо о томе говорили и у школама, од малих ногу. И тада би све било другачије, не бисмо се чудили што постоји оваква представа, него би било више покрета који се на овакав начин баве истином, историјом, који желе нешто да промене, да наше друштво и живот учине бољима.

Како сје дошли до Арђуковића?

- То је био невероватан след. Ја сам рођен 1986, неколико месеци након суђења. За Арђуковића нисам дуго ни знао ни чуо, тек много касније сам наилазио на десничарске изјаве типа да је „монтирани процес“. На такве реченице и изјаве увек се мора реаговати. Увек се мора рећи да је то глупост. Зна се шта су били нацизам, шта НДХ а шта усташе. То треба гласно назвати злом. Зло и готово.

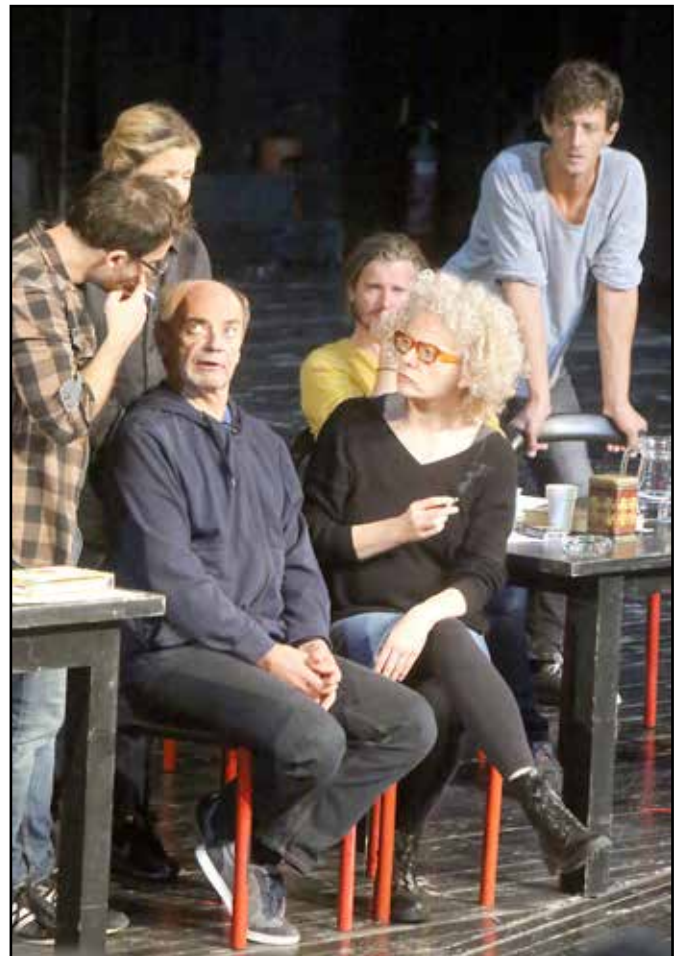

Фото: Б. Лучић

Нисам, дакле, знао да је постојао тај судски процес, и старије колеге су га се сећале недовољно, у магли. И онда је редитељ рекао, па ми се бавимо Ајхманом, а ви сте ту, у вашем дворишту, имали једног Ајхмана који је исто то радио. Невероватно је искуство било гледати ту сцену која постоји у филму Лордана Зафрановића, ми смо га нашли на Јутјубу, гледаш човека, онемоћалог и старог. Свако од нас мисли идеолошки о њему ово или оно, да је добар или лош, а онда видиш старца који је јадан и који у себи још увек има те неке мржње према другим људима. Сулудо у свему томе је да га, кад прође неко време – иако не можеш да му опростиш, јер је неопростиво оно што је урадио, перципираш као старог, јадног човека. И запиташ се, где је ту правда?

Колико су трајале пробае и колико дуго трајаше представу?
 • Представу смо радили мање од два месеца, а играмо је већ годину и по.

Разговарала Снежана МИЛЕТИЋ

Франо Машковић

глумац у представи *Ајхман у Јерусалиму*

Дозволити себи емпатију

Представа ЗКМ-а *Ајхман у Јерусалиму* у режији Јернеја Лоренција, велика је и ретко снажна, узме вас за утробу и не пушта. Велика тема и изврстан ансамбл Загребачког казалишта младих, чијој се игри препуштате с поверењем иако знате да пловидба на коју вас воде неће бити ни једноставна ни лака. Но, кад се оконча, бићете поносни што сте били њен део. Са глумцем Франом Машковићем разговарам како о путу који су прешли у раду на представи тако и о потреби да нам зло буде стално у памети и да га се клонимо колико је могуће, да бисмо причу заокружили у чињеници да нас, извесно, чекају нова времена.

Представу сам први пут гледала на МЕС-у у Сарајеву, ово синоћ било је други пут. Сад сам знала шта ме чека, али то није спречило један велики, без обзира на покушаје сузбијања, снажан осећај катарзе. Јер слике неминовно пролазе кроз главу и срце не може да остане равнодушно, нити се можете склонити од стреле која се у вас за-

бада са сцене, и кад на крају мислите о онима којих нема, а блиски су толико да су део вас. С друге стране, мислите и о речима деде Луције Шербечије Данета (тако се звао и мој деда), како, да парафразирам, мртви иду мртвима, а живи живима. И то треба имати на уму.

Ово о чему сада пишем, исто је што говорим Франи Машковићу, док на сцени „Пера Добриновић“ разговарамо након представе. Цугови мирују, свако ради свој посао, а ја се трудим да не будем опширна, јер мој саговорник држи незапаљену цигарету и жуди да сиђе са сцене и да је запали.

Гледала сам представу и у Сарајеву. Плашила сам се како ће то овде функционисати, пошто је тамо и публика на сцени, интимније је. Изврсно је било вечерас, честитам...

• Баш смо коментарисали како је дивна новосадска публика, одмах покаже емоцију...

Али то није мера ствари – новосадска публика је оштра и уздржана, нешто сте ви одлучно прескочили рампу и нису имали избора нешто да буду истински дирнути.

• Онда ми је посебно драго.

Ствар је и рејутације, овде се ЗКМ искрено воли, кад је ирана „Чрна мајка земља“ било је стојећих овација. „Загребачки пенитенцијар“ је одлично прошао, да не причам о „Хинкеману“ или „Тишу Андронику“... скоро ја вам је ово домаћи шерен (смех).

• Свакако, овај фестивал је један од мојих омиљених. Са радошћу дођем, видим пуно дивних лица, увек ми је жао што дођем на тако кратко, фали нам времена, дружења...

Ако говоримо о процесу са редитељем Лоренцијем, имам утисак да није било најорно, али било је захтевно.

• Било је емотивно захтевно, неминовно мораш прокопати по себи... Лоренци је поставио диван концепт, кренули смо од Хане Арент и „баналности зла“ и дошли до Артуковића, који је наша мрља у историји, да бисмо даље стигли до наших личних прича... Нисмо хтели упирати прстом, него приказати пресек једног времена које није било светло.

Важно је *шћо се на крају суочавамо са људским лицем злочинца.*

- То је и бит Хане Арент у књизи *Ајхман у Јерусалему*. Она све време говори колико је он обичан човек, колико је баналан, да се бранио глупостима и ниједном није погледао у публику. То је тако у животу, ако било ко од нас једном попусти фашизму, готово је, увуче нас... други пут је лакше, а трећи пут се и не питаш, већ те лупају по глави... чак и наших приватних предрасуда и фашизама, треба их се бојати и од њих бежати, ограђивати се од њих да не би узели маха...

Улрихе Мајнхоф каже, ѓарафразирам: шамар који уда-рам дејшеју је шамар који лоше друшћивено уређење уда-ра мени.

- Ово би баш зато требало што више средњошколаца да гледа, у Хрватској и на овим просторима. Од вртића децу треба учити о овоме, ако тамо ствари оду у погрешном правцу, тешко се исправљају.

Шћа се у ѓлумицу ѓромени након оваквих ѓроцеса?

- Постање бољи човек. Ова представа је емотивно тешка за играње. Сви смо знали шта хоћемо, али тек кад уђеш у дубину и осетиш колико је то било монструозно, останеш без даха.

Да би се све свело на лични ниво и на крају осећило колико човеку недосћаје неко близак.

- Наравно, у тој сцени полазили смо од тога да бисмо сви радо дозволили Атруковићу да загрли сина, јер да деца не треба да испаштају грешке својих родитеља.

Онда је јасно зашћо је мајка једне од ѓлумица била ѓажљива ѓрема Арћуковићевој жени, јер она је била сама и сћара.

- Тако је, то је емпатија и не треба је дирати.

Како сће ѓреживели ово време изолације? Хоће се све врайшћи на своје?

- Топло се надам, мада не знам. Играли смо представу у ЗКМ-у за десеторо људи и мало је глуво... мада смо ми глумци и играли бисмо и за седморо... (смех). Најлепше је играти за пуну салу. Имам утисак да се ствари мењају, а какво време долази, видећемо.

Разговарала Наташа ГВОЗДЕНОВИЋ

ЈУЧЕ НА ПОЗОРЈУ

Јавно читање радова студената драматургије Академије уметности Нови Сад (II)

Кристина Бојанић, „Мит о Минотауру“ Минотаур седи у лавиринту и манипулише

Јуче је на Камерној сцени СНП-а одржана друга сесија јавних читања радова студената Академије уметности Нови Сад, која се одвијају под менторством проф. Марине Миливојевић Мађарев. Читана је драма *Мит о Минотауру* студенткиње Кристине Бојанић.

– Ово је моја дипломска драма. То је мит који сам волела као дете, био ми је јако интересантан, увек сам знала да ће Тезеј победити“, најавила је своју драму сценаристкиња и драматуршкиња Кристина Бојанић. Драма није измештена из времена, ауторка је остала у антици, али, као каже, Минотаур у њеној драми није чудовиште, већ средство манипулације. *Пишћамо зашћо?*

Исправка

У извештају о првој сесији јавних читања који је објављен у Билтену бр. 3 у понедељак, 28. септембра 2020, поткрала се грешка – наслов драме Мине Петрић гласи *Јелена и сенка*, а не *Јелена из сенке* како стоји у тексту. Извињавамо се ауторки и читаоцима.

– Мој Минотаур седи у лавиринту и прича страшне приче, тако ствара страх и успоставља страховладу у лавиринту. И нама се данас на сваком кораку манипулише – не знамо шта је истина, а шта лаж. Неретко нам неког представљају као чудовиште, а ми, кад само мало разгрнемо причу, наиђемо на човека. И обрнуто. Тезеј је у драми звер и он побеђује! Желела сам да буде срећан крај, али лик диктира, из њега излази срећан или трагичан крај!

А шћа данас из нас излази?

– Како из кога, сви смо различити! Ја и даље верујем у срећан крај!

Драму *Мит о Минотауру* читали су, извели њене колеге, студенти Академије уметности, средњошколци и Кристинин тата (пензионер). Ауторка, тренутно, хоно-

Фото: М. Блашковић

Фото: М. Блашковић

рарно ради у једној телевизијској кући. Пише сценарије за кулинарске емисије. И много путује, те спаја задовољства писања, путовања и истраживања других светова кроз кулинарска чуда.

Једног дана би волела...

– Једног дана, то је оно што бих највише желела и волела да снимам филмове. Али, ко то данас може у Србији?"

Б. ОПРАНОВИЋ

ДАНИ КЊИГЕ

Издања Стеријиног позорја (I)

Дуг Позорја Христићу и „брдовити Балкан“ Оливера Фрљића

Импозантан број посетилаца, како је и „гласно“ приметио модератор, позоришни критичар Александар Милосављевић, присуствовао је првој сесији Дана књиге у горњем фоајеу Сцене „Пера Добриновић“ СНП-а, што, сигурни смо, доноси добру вибрацију и лепо говори о глади за књигама.

На јучерашњој промоцији издања Стеријиног позорја публика се сусрела са два наслова: Снежана Кесић, *Јован Христић, драмски писац и теоретичар* и Јасна Новаков Сибиновић, *Политичко позориште Оливера Фрљића: Од емпатије до симпатије*.

–Имам емотиван однос према Јовану Ваби Христићу, били смо пријатељи, уводио ме је у позоришну критику, указивао на замке и изазове струке, формирао ме је... Ово је књига коју Стеријино позорје не издаје случајно јер много дугује Јовану Христићу. Он је уплетен у историју ове институције као драмски писац, добитник Стеријиних награда за драмски текст и за театрологију, учесник трибина и симпозијума, аутор текстова у „Сцени“ и у другим позоријанским гласилима... Био је на челу Уметничког већа у најмрачнијим временима када је ехо распада Југославије стигао и до Стеријиног позорја. Један од разлога како је Позорје преживело и опстало у тим временима управо је присуство Јована Христића – рекао је **Александар Милосављевић**.

Да нема дана у позоришту и позоришном животу а да се не спомене име Јована Христића, сведочио је новинар, позоришни критичар **Игор Бурић**, на почетку свог излагања о књизи Снежане Кесић.

Фото: Б. Лучић

–Професија којом се бавим не би имала тај дигнитет да није Христића, његовог дела, његове сјајне литературе. Када, модерним језиком речено, укуцамо у претраживач на интернету његово име, изађе велики број „погодака“, који, слободан сам рећи, може да се мери са „погоцима“ о светским ствараоцима. Међутим, на сцени никада нисам гледао ни једну његову драму и само путем књига могу да се упознам са Христићевим делом. Прва и основна рефлексија о књизи Снежане Кесић јесте да је то исцрпно „изгуглана“ одредница, дајест битних елемената утканих у вредно штиво кроз студиозну анализу. Јер, колико год да знате о ствараоцу Христићу, увек је корисно да знате још. У првом делу књиге дата је Христићева теоријска рефлексија о позоришту где се открива историја позоришта кроз призму човека који је теорију претворио у разумљив језик. Други део је пролазак кроз његове драме које је писао донекле тешким језиком, тешким за редитеље, публику, глумце... Бурић се запитао није ли то, можда, разлог зашто није видео ни једну његову драму на позорници. – Нема их на позорници, али живе у књигама. У драгоценим књигама и театролошким студијама, међу којима је и ово издање Стеријиног позорја. Читајте књиге, посетите Стеријино позорје – поручио је Бурић млађим колегама.

Ауторка књиге **Снежана Б. Кесић** истиче да је књига скроман допринос интересовању за дело и личност

ствараоца великог капацитета и широког духовног опсега:
 – У Христићу је садржано богатство преплитања, имао је изражену лирску црту у својим песничким драмама. Небројено је књига и осврта о тој недохватној луцидности. Његово драмско дело унеколико је маргинализовано. А књига може да ухвати нит дела једног честитог човека, богатог и у лирским и у драмским преливима и да прикаже и његову уроњеност и укорененост у филозофији. Прагматичност његове мисли прелама се са стваралачким импулсом.

Ко зна како би драме Јована Христића режирао Оливер Фрљић, човек о чијем је политичком позоришту књигу написала Јасна Новаков Сибиновић, рекао је у шали модератор **Милосављевић**, најављујући другу публикацију Стеријиног позорја о којој се говорило на јучерашњем Дану књиге.

– Када сам почела да истражујем тему којом се бавим у књизи, мој рад је, заправо, поставио питање зашто толики глумци излазе из пројеката и представа редитеља Оливера Фрљића. Шта им тај човек ради? Бавила сам се сложеним питањем глумачке идентификације. Реч је о специфичној врсти идентификације која настаје у процесу рада између редитеља и глумаца. С друге стране желела сам да истражим на који начин се актери идентификују са идеологијом и табу темама. Ту сам наишла на место сусрета Брехта и Ханса-Тиса Лемана. На који начин се Фрљић поиграва са фикцијом и документарним. Овде би, сада, заправо требало да седе глумци и да објасне тај специфичан процес рада и поступак стварања представа са Оливером Фрљићем, рекла је ауторка **Јасна Новаков Сибиновић**.

Театролошкиња **Марина Миливојевић Мађарев** упитала се зашто је редитељ Оливер Фрљић на нас толико утицао? Можда због тога што је то био први позоришни подухват који је спојио Београд и Загреб. Радио је у Хрватској, Словенији, Србији, бавећи се односом савременог позоришта и усложњене, комерцијализоване, медијски поједностављене и банализоване стварности коју, између осталог, карактерише и опскурна порнографија смрти и насиља. О томе сведочи и Фрљићева реченица која је послужила као мото књиге: „Ја не видим казалиште као циљ, него као средство и не мислим да казалиште тиме ишта губи.“ Он је непогрешиво бирао најболније тачке средина у којима је радио, што се очитује у представама које се анализирају у овој књизи: *Турбофолк*, *Проклећ био издајица своје домовине*, *Кукавичлук*, *Зоран Ђинђић*, *Избрисани*, *Александра Зец...* Сем тога, књига отвара и сложено питање глумачке идентификације и тражи одговор на питање да ли у његовим ауторским пројектима има идентификације, и, ако има, о каквој је специфичној идентификацији реч... те испитује однос глумца и редитеља у процесу рада, као и однос глумца према друштвеним, политичким, и другим околностима у којима представа настаје.

„Оливер Фрљић је био ураган!“, закључио је модератор Милосављевић и додао: „У наслову ове књиге фали - ... кроз перманентну мржњу на овим просторима“.

Бранислава ОПРАНОВИЋ

ОКРУГЛИ СТО: АЈХМАН У ЈЕРУСАЛИМУ

Катарзично путовање од колективног ка индивидуалном

На другом Округлом столу посвећеном Међународној селекцији „Кругови“ забележен је велики број присутних, а поводом представе *Ајхман у Јерусалиму / Eichmann u Jeruzalemi* (Загребачко казалиште младих, Хрватска). Сесији су присуствовали глумци **Катарина Бистровић Дарваш**, **Ведран Живолић**, **Луција Шербеџија**, **Дадо Ђосић** и **Миа Мелхер**, као и управница ЗКМ **Сњежана Абрамовић Милковић**. Округли сто водили су **Влатко Илић** и **Исидора Поповић**.

Влатко Илић је нагласио да је штета што редитељ није присутан. Споменуо је неочекивани позоришни поступак на почетку представе. Период након Другог светског рата обележен је напором да се грађа сачува и оформи архив. Специфично је да архивска грађа, нешто што постоји, пређе у ефемерни поступак, односно нешто што након извођења престаје да постоји.

Фото: Б. Луцић

У покушају да објасни појаву, јавила се **Сњежана Абрамовић Милковић**, рекавши да су сви у ансамблу одушевљени приликом да гостују на Позорју, посебно што је у питању прво гостовање након карантина.

Гласање публике за најбољу представу Ајхман у Јерусалиму – 4,46

– Хтели смо да радимо нешто о нама, о човеку, о злу. Нисмо желели да осуђујемо зло, само да га констатујемо. Није било лако изабрати такву тему, али испао је пун погодак, урадили смо сјајну представу која изазива реакције људи. Публика је различито реаговала, а та тема је и даље важна за ове просторе, за све нас. Не причамо генерално о Холокаусту, већ о нама. Надамо се да се неће све понављати у цикличком кругу зла, али важно је и што смо добили подршку да млади људи (ђаци и студенти) дођу да гледају представу. Важно је имати свест да се неке ствари не смеју заборавити.

Влатко Илић је подсетио да се три представе у селекцији баве истим периодом. Позвао је глумце да се укључе у разговор.

О раду са редитељем **Миа Мелхер** каже: Јернеј Лоренци је дошао с конкретном идејом да се ради са судницом, од тога смо кренули. У заједничком проучавању литературе схватили смо да оваква тема може да се игра, али мала непажња и лако се може склизнути. Нама је било врло угодно да радимо на теми зла, што делује апсурдно, јер радили смо из љубави и разумавања. И зато смо и могли да играмо. Из силне литературе смо изабрали теме које нас интересују. На пробама смо добијали задатке и тако је настао колаж којим можемо да испричамо аутентичну причу. Зато се развила конструкција драматургије, зато је сулудо да се не дотакнемо нашег периода.

Да је у питању био угодан процес потврдила је и **Луција Шербеџија**, глумица у представи: – Једино смо кроз љубав могли да пређемо ту тешку тематику. Покушај реконструкције био је примаран, нема оквира, све је био покушај. Ми смо носили нашу гардеробу, да би било што реалистичније.

Влатко Илић је напоменуо да се грађа бави том темом, а први део представе је проистекао из одлуке да се сцене из документарног филма преточе у позориште и да се користи као предлогак. Објашњавајући начин доношења те одлуке, **Дадо Ђосић** је рекао да су врло рано схватили да је игра позоришног приступа кључна. – Догоди се неки отпор према томе, а то тумачење односно препричавање онога што се десило, највише уроди плодом.

У разговор се поново укључила управница ЗКМ **Абрамовић Милковић** рекавши да се кренуло од сценографије и да се у самом почетку размишљало потпуно другачије о свему томе. – Постојао је ризик да се оде у патетику. У процесу смо схватили да морамо нешто да мењамо.

Катарина Бистровић Дарваш: – Неудобно је било играти све то. Имали смо мали отпор, гледали смо те филмове, истраживали грађу. Мени је било јасно колико је то тешко кад сам видела лица младих људи који заправо не знају шта се догодило. Они су били шокирани.

На питање модераторке **Исидоре Поповић** о огољавању људске природе, о односу према таквој врсти глумачког задатка, **Луција Шербеџија** је образложила: – Да је друга тема, можда би било лакше, част ми је што сам део тог процеса, ова сцена је важна и веома тешка.

Дадо Ђосић је рекао да није био задатак да се у потпуности оголе, већ се представа само створила пред њима, трудили су се да не осуђују и не критикују. – Питање је како можемо да тематизујемо Ајхмана, где свако од нас има неког претка који је прошао то или преживео.

Луција Шербеџија је рекла како је редитељ у једном тренутку предложио да сви донесу слике из детињства, али да није експлицитно тражио да се овако игра. Све је спонтано ишло, само је интуитивно рекао да свако ко има донесе слике. То је потврдила и **Миа Мелхер**: – Свако је добио свој кључ, у питању је нежна режија, оваква ствар се родила из идеје препричавања повести. Луција

је то често радила, погледа филм *Шоа* поново, а онда схватимо да смо неке ствари упамтили потпуно погрешно.

– Није био задатак да имитирамо тај документарцац, све је то релативна ствар – потврдила је **Луција Шербеџија**.

Исидора Поповић је разговор усмерила ка тенденцији да се буде прецизан у времену, како се у којој секунди игра.

Влатко Илић је приметио да то потенцирање делује чак и апсурдно, а да се свиме тим студије сећања врло озбиљно баве. Подсетио је да је коришћење материјала, грађе из архиве постоји и у представи *Semper idem*, и да је тај материјал био другачији за оне који су из Сомбора. Напоменуо је да представа почиње од мапирања контекста, указујући на различитост извођења у односу на простор у којем се игра.

– Добила сам обиље информација, постоји тај велики простор за који никако немамо довољно времена да га визуелизујемо и објаснимо. Захвална сам свим људима који су са мном разговарали ова два дана. Покушавам у сваком граду да нађем локацију која нешто значи. Прво гостовање је било у Марибору, а када је Нови Сад у питању, значе много разговори са људима који се баве мапирањем овог града. Нажалост, сазнати те приче је страшно занимљиво и буде нам криво што не можемо то више уплести у причу, али свака прича говори за себе – рекла је **Миа Мелхер**.

Катарина Бистровић Дарваш: Јернеј нам је говорио да све морамо да гледамо пажљиво. Сви се чуде, и злочинци и жртве се чуде, и на то нема одговора. Када причамо о томе шта ко мисли и чачкамо по тим подацима, чини ми се да смо остали у том знаку питања.

Из публике се јавио **Миљивоје Млађеновић** с коментаром: – Захваљујем селектору који је ову представу уврстио у селекцију Позорја. Корен ове изведбе Јернеј је нашао тамо где је најприродније, у оквиру судског процеса. Мноштво других поступака је тиме иницирано. У овом извођењу није само основа књиге и филмова о којима говорите и књига Хане Арент *Ајхман у Јерусалиму*, ту је и њена, мање популарна књига *Криза у образовању*. Она управо почиње причу од породице, од рођења и одгоја. Кад имам у виду ту књигу, чини ми се да песма којом

Фото: Б. Луцић

Фото: Б. Лучић

се завршава представа, „Гале мој“, показује причу о злу чији корен нико не зна. Ајхман је вероватно био умиљата беба као и Артуковић, као и вероватно сви ми. Питање је како се зло развија у човеку, то остаје непознато. Без патетике и врло једноставно је то приказано. Нема тог средства да би се веродостојно приказало зло које је почињено над људима који се спроводи столећима. То је најбољи могући начин и делује веома снажно. Ово је врло снажно и црвеним словима је уписано у Стеријином позорју. Ово је позориште овога часа и овога века у свету. Хвала вам најлепше.

Саша Обреновски, критичар из Скопља, рекао је да му се све у овој представи допало. – Изузетно ми се допало то што нисте инсистирали на симпатијама. Ова представа-есеј покренула је неке емоције. Кад смо посетили логор Аушвиц, водич нас је позвао да уђемо у плинску комору, пробудио се тај чудан осећај. А онда смо ушли у мале ћелије које су биле страшно мале, тако су конструисане да затвореник не може ни да седне ни да стоји ни да легне. Мени су се те стршне слике враћале док сам гледао. Та поетика људске бестијалности. Допало ми се што сте кренули од Хане Арент. Можда ми је недостајао неки трећи део. Холокауст није завршен.

Снежана Абрамовић Милковић прокоментарисала је да се и даље срећу жртве, да и даље ратни злочинци нису злочинци и да је ова тема и даље битна и актуелна. – То се понавља, то је прича о свима нама, сви ми носимо клицу те злобе, сви носимо терет наслеђа, не можемо се одмаћи од нашег наслеђа. Можемо само ако чистимо трауме, и зато је ова представа осванула, јер мислимо да је веома важно да се размишља о овоме.

– Зло којим смо били окружени је велико, нисмо знали како се може објаснити та рафинерија зла, сви смо ми читали о томе. Али питање је одакле то креће и где се зауставља. Нико се није осећао угодно говорећи личне приче и нисмо хтели да их говоримо, то је проистекло из радних задатака. Имали смо отпор према томе, како делити то зло у људима од тог интимног. И у злу има неке љубави која је скривена. Ја и даље не знам шта је то о чему пише Хана Арент, да ли је то само суђење, да ли су то фактографске чињенице, ко је крив, шта је истина. Пи-

тање је како објаснити такве ствари, како објаснити Карла Јасперса. Важно је да се театарским начинима бавимо реконструкцијом свега тога.

Андреј Чањи је изрекао коментар: – Желео бих да понудим једну интерпретацију коју сам уочио, а која ме ужасава. Ова представа тематизује Холокауст и како га представљати у поезији позоришта и како се то може чинити. Први део предочава те застрашујуће приче од којих се човек грчи, онда наступи други део када наступају ваше приче које делују као антиклимакс у представи, зато што нису у снази трагедије у којој се налази први део. Да ли се тим исповестима умањује или се увећава та трагедија јер постоји контраст? Ова представа обрће значење тврдње Теодора Адорна да се не може писати после Холокауста, а има нечег поетичког у преживљавању те трагедије, да све после тога не може да постигне тај интензитет осећања. Кад тему Холокауста постављамо у контекст уметности, увек је нужно, у једну руку, да се наслађујемо том темом и налазимо задовољство у тој трагедији. То је ужасавајућа помисао.

Ведран Живолић рекао је како није лако слушати да у томе има ничег лепог, а посебно наслађивања. – Кроз ликове ми покушавамо да говоримо нешто страшно, да се нешто дешава. Наслађивања нема ни у траговима, то никако није добро схваћено.

Катарина Бистровић Дарваш: Жао ми је што сте стекли такав утисак, али то је погрешно. Нама јевеома тешко да о томе говоримо, физички нам није добро након ове теме. Смех је можда једини излаз, хвала Богу имамо што имамо наше личне трагедије. Није поента да се нешто упореди с тим жртвама, посебно не да се наслађујемо. Сваки пут кад играмо представу, а ми је не гледамо, ми смо сведоци, то је круг – ми, ви и сви остали.

Селектор **Светислав Јованов** је рекао да је то најбоља представа коју је погледао у последњих неколико година. – Зашто инсистирање на секундама? Зато што неки још увек тврде да се ово није десило. Ово је најбоља режија Јернејева. Тај полазак од индивидуалних исповести прави један лук, а врхунац је кад се они претворе у прах. Опет се ствара нека друга индивидуалност, али она је ваша. Видиш ту тежу жртву којих нема и вас којих има. Ова представа је ужасно класична. У *Фаусту* има део: Одрекли су се Зла, али постали су зли.

На самом крају Округлог стола, ауторски тим је захвалио публици и коментаторима. **Миа Мелхер:** Вама хвала много, кључно је што ми вас видимо као што ви нас видите. Осећали смо се веома добро, било је предивно искуство да играмо пред вама. Осећам публику све време, а никога не прозивамо. Те реакције су кључне. Играти на Позорју у ово тешко време изузетно је задовољство.

Милена КУЛИЋ

СТУДЕНТ КРИТИЧАР

Ајхман у Јерусалиму Позориштем против зла

У време које је искочило из зглоба, нажалост – удесно, постоји потреба за представом као што је *Ајхман у Јерусалиму*, што је јучерашња реакција публике Стеријиног позорја и потврдила. Редитељ Јернеј Лоренци, заједно са осмочланом екипом глумаца Загребачког казалишта младих (Катарина Бистровић Дарваш, Пјер Меничанин, Франо Машковић, Ведран Живолић, Луција Шербеџија, Ракан Рушаидат, Дадо Ђосић и Миа Мелхер) кроз три и по сата трајања гради представу која нежношћу зацељује и благошћу подучава.

Ајхман у Јерусалиму веома је близак документарном театру. Сам почетак представе наликује на читаћу пробу, где глумци седе за столом и износе анегдоте о раду на представи коју играју. Глумци се обраћају публици у своје име, а кроз целу представу задржава се објективан однос спрема документарног материјала. Подлогу за настанак представе пружила је књига Хане Арент, која је кроз Ајхманово суђење истраживала порекло и природу зла, бројни историографски подаци, као и документарни филм о Холокаусту – *Шоа* Клода Ланцмана. У инсценизији делова филма глумци не желе да интерпретирају ликове злочинаца и жртава Холокауста, већ их само имитирају и на тај начин доносе на сцену. Уколико је оптужени окренут леђима камери и глумац ће се леђима окренути публици све док камера у филму не промени положај. У бројним сценама чак глумац или глумица показују другоме како да најбоље подражава одређени лик из филма. Кроз тај поступак постигла се права мера поштовања спрема сведока и учесника страхота, али и објективан поглед публике у процесу тражења одгонетке на питање – где извире зло?

Први део представе одговор тражи кроз истраживање лика Адолфа Ајхмана, по свему обичног човека који је с лакоћом послао хиљаде Јевреја у смрт. Други део представе, пак, исто питање истражује кроз лик злочинца истих иницијала, а другог географског порекла – Андрије Артуковића. Минималистичким средствима, тек понекад улазећи у простор и то најчешће да би се дочарао изглед једне или друге суднице, глумци покушавају да зло и страдање учине схватљивим и блиским гледаоцима, какви не могу бити само на основу изношења броја жртава, јер толико велике бројеве публика не може емотивно да појми (на пример, у врло ефектној сцени исцртавајући квадрате површине просечне људске коже по поду и рачунајући укупну површину коже свих жртава). Међутим, неочекивано, представа нуди и другу страну медаље. Она нам приказује људску страну злочинаца као што су Ајхман и Артуковић. Публика има прилику да саосети са Артуковићем који не може на суђењу да загрли сопственог сина. Наравно, позивање на овакву врсту идентификације не значи и апологију, управо супротност. На примеру

двојице А. А. *Ајхман у Јерусалиму* показује да зло има људско лице и да оно није девијација већ последица непреузимања одговорности за сопствене поступке у збиру са другим факторима. Утолико је чињеница постојања таквих злочинаца као што су А. А. потреснија. Кроз реконструкцију Артуковићеве породичне фотографије, глумци прелазе на своје породичне фотографије и причају личне приче о злу и рату. Парадоксално, то чини и најемотивнији део представе, јер њихове породичне приче нису све ни близу потресне као претходни сати промишљања холокауста. То се дешава управо зато што се идентификујемо лакше са емоцијама него са бројевима. Овим представа добија савремену и свремену димензију и постаје дубоко и искрено ангажована. *Ајхман у Јерусалиму* истиче баналност и свеприсутност зла ког морамо бити свесни и на које имамо друштвену одговорност да реагујемо.

Мина ПЕТРИЋ

III година Академије уметности Нови Сад

ИЗ ИСТОРИЈЕ СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА НАГРАЂЕНИ ДРАМСКИ ТЕКСТОВИ

Јован Христић Савонарола и његови пријатељи

(ЈДП Београд, режија
Мирослав Беловић, 1965)

„Човек зна оно што му се нареди“

Ђироламо Савонарола, италијански монах доминиканског реда (1452–1498)

[...] „Христић је довео у везу две удаљене историјске епохе: онај радосни тренутак ренесансног ослобођења у коме је рођен савремени свет, и овај данашњи час, када човек усред хаоса слободе поново трага за чврстом тачком ослонца и открива вечну маскарду историје, све оне старе ужасе који нагризају и саму веру у прогрес. Насупрот добу у коме је пропао Савонаролин очајнички покушај да се једна натприродна сила и даље задржи као апсолут према коме се одређује значење сваког човековог чина, постављено је време у коме је историја проглашена за једину вечност у чијим је релацијама могуће дефинисати човека, морал, далеку сврху егзистенције“

(Владимир Стаменковић, 1987)

САВОНАРОЛА: [...] Само нека буде што пре. Ја више не могу. (Виче.) Лаж! Све је била лаж! Лагао сам да ми је Господ дао пламени мач у руке, лагао сам да сам разговарао са Исусом. Све сам лагао. Признаћу све... Измислио сам све што сам говорио. Хтео сам да ме људи слушају, да клече преда мном. Лагао сам да би ме слушали, да би веровали у мене. А ја сам их заводио на криви пут, говорио како сам истина, а све је била само лаж...Ја сам пас. Проклети, прљави пас. Све признајем. Само нека се заврши. Бојим се њихових руку, њихове ватре, њихових клешта. Признаћу све. Реците ми само шта треба да кажем...

САВОНАРОЛА: Ето, признао сам. Могу ли сада да спавам? Да мирно спавам на чистој белој постељи.

ГЛАСНИК: Нека Гиrolамо Савонарола, бивши приор самостана Светог Марка, изађе и преда се... Нека се преда, да буде спаљен, а грехови да му буду опроштени...

МАЛАТЕСТА: Значи ипак ватра. Хвала богу. Изгледа да постоји граница до које човек може да се успне, Доменико, али не постоји граница докле може да падне...

ДОМЕНИКО: Не дам! Они ће га мучити.

МАЛАТЕСТА: Не брините. Признаће све што од њега буду тражили. То иде брже него што мислите... Ми сада треба да одлучимо хоће ли људи веровати у њега или ће само слегнути раменима, окренути главе и рећи: Господе, шта нам је било да му поверујемо?...

ДОМЕНИКО: Благо браћи која су погинула. Они бар не морају да гледају све ово.

МАЛАТЕСТА: ...Погледајте светлост јутра како му трепери у коси. Он иде као пламен, као истина коју више нико не може да порекне...Његов глас тутњи као као гром, а његове речи севају као муње. Он је пламен, који иде пред нама као светлост истине. Сме ли сад неко да каже како је он лаж?

ГУБАВАЦ: Амин. У овој пустињи, људима је потребан глас пророка, као што је шакалима потребан урлик предводника.

Приредила Александра КОЛАРИЋ

НОВА ИЗДАЊА СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

**Српска драмска баштина
на маргинама сцене**
Зборник радова
Уредник Снежана Савкић

Стеријино позорје све више има улогу научног Института за позоришну уметност (још увек не постоји у Србији). Покренуло је пројекат којим је указано на један од важних циљева научноистраживачког ангажмана тј. систематски научни рад у области позоришне уметности, који неће бити ограничен само на позоришну историју Новог Сада и Војводине. Овај пројекат до сада је резултирао са четири научна зборника, од којих је последњи посвећен управо српској драмској баштини која је из различитих разлога остала на маргинама сцене.

Тако овај зборник радова доноси текстове посвећене статусу српске романтичарске драме, позоришном потенцијалу Јоакима Вујића, историјским драмама Лазе Костића, маргинализацији статуса Трифковићеве комедиографије, заборављеном позоришном свету Драгослава Ненадића, Петра Петровића Пеције, Живојина Бате Вукадиновића, „смејачу и засмејачу“ Брани Цветковићу, српским списатељицама у међуратном периоду, драмским (неискориштеним) потенцијалима Душана Васиљева, „драмском примеру“ Боривоја Јевтића, али и позоришној (не)рецепцији Тодора Манојловића итд.

Учесници: проф. др Сава Дамјанов (руководилац пројекта), др Мирослав Мики Радоњић (директор Позорја), мср Горан Ибрајтер (уредник Фестивалског центра Позорја), др Марина Миливојевић Мађарев (Академија уметности Нови Сад), др Зоран Ђерић (СНП Нови Сад), др Исидора Поповић (Матица српска), др Зоран Максимовић (Позоришни музеј Војводине), Ивана Кочи (Позоришни музеј Војводине), др Александра Кузмић (Институт за књижевност и уметност Београд), мср Дивна Стојанов (Академија уметности Нови Сад), мср Младен Ђуричић (Филозофски факултет Нови Сад), мср Милена Кулић (Филозофски факултет Нови Сад), мср Снежана Николић (Филозофски факултет Нови Сад) и мср Снежана Савкић (Институт за књижевност и уметност Београд).

СУТРА НА ПОЗОРЈУ СУБОТА, 3. ОКТОБАР

11.00 часова / Пратећи програм

Округли сто: Лоунли пленет (Lonelly Planet) - туристичка тура кроз дис(у)топију

12.00 часова / Програм „Друга сцена“

Округли сто: Повратак

12.00 часова / СНП, Камерна сцена

Јавно читање радова студената драматургије Академије уметности Нови Сад
НИКОЛА ЂОКОВИЋ: *Да не чује разредна*

14.00 часова / СНП, Камерна сцена

Јавно читање радова студената драматургије Академије уметности Нови Сад
ДИВНА СТОЈАНОВ: *Никад го сад виђена њредсџава*

18.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“

ДАНИ КЊИГЕ

Представљање издавачке делатности Српског народног позоришта

О издавачкој делатности СНП-а говори др **Зоран Ђерић**, управник СНП-а

МОНОГРАФИЈА ЉУБОСЛАВ МАЈЕРА – Говоре: **Павел Матух, Љубослав Мајера,**
Александар Милосављевић,

МОНОГРАФИЈА РАДУЛЕ БОШКОВИЋ – Говоре: **Владимир Митровић, Радуде Бошковић**

СМЕДЕРЕВО 1941. / Сџрадање ѓлумаца Срџској народној ѓозоришџа – Говоре: **Ана Ѓорђевић,**
Александар Милосављевић

Модератор: Александар Милосављевић

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

Такмичарска селекција

ЛЕПА БРЕНА ПРОЦЕКТ

Ведрана Клепица, Слободан Обрадовић, Маја Пелевић, Тања Шљивар и Олга Димитријевић

Режија и концепт: Владимир Алексић и Олга Димитријевић

Битеф театар Београд

(Предсџава џраје 1 сџи и 25 минуџа)

22.00 часа / Такмичарска селекција

Округли сто: Лепа Брена пројект

23.00 часа / СНП, Клуб „Трема“

Концерт Групе „Кал“

(...) На ватрогасном крану сам, само бежични микрофон и ја и један члан обезбеђења. И певам, а са мном на чистом српскохрватском пева неколико десетина хиљада Румуна: *Кад ѓоѓледам наше море/наше реке наше ѓоре/сву лейоџу ѓде сам рођена/и све џџо бих ређи знала/у срџу сам заѓисала/живела Јуѓславија.*

Онда скупим све прсте десне шаке и подигнем тако сти-снуту песницу у вис. Па левом руком шаљем публици један пољубац. И онда десном руком бришем сузе. Откуда сад овде та моја популарност? Откуда сад овде та популарност моје земље и њеног доживотног председника? Настављам да певам: *Земљо мира, земљо Тиџа/земљо храбра ѓоносиџа/широм свеџа о џеби се зна/Волимо џе наша маџи/нећемо џе ником даџи/живела Јуѓславија.*

(Лепа Брена ѓројекџ)

